

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2021/82

Karar Sayısı : 2022/167

Karar Tarihi : 29/12/2022

R.G.Tarih-Sayı : 14/2/2023-32104

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL ve Engin ÖZKOÇ ile birlikte 132 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı İcra ve İflâs Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 7. maddesiyle 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 308/c maddesinin dördüncü fıkrasının değiştirilen birinci cümlesinin "...ve 206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir;..." bölümünün,

B. 18. maddesiyle 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

1. 90. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci cümlenin,

2. 90. maddesine eklenen ikinci fıkranın,

C. 19. maddesiyle 2918 sayılı Kanun'un 92. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (I) bendinin,

Anayasa'nın 2., 5., 7., 13., 17., 35., 49., 55. ve 60. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine ve yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükümleri

Kanun'un iptali talep edilen kuralların da yer aldığı;

1. 7. maddesiyle 2004 sayılı Kanun'un dördüncü fıkrasının birinci cümlesi değiştirilen 308/c maddesi şöyledir:

"Konkordatonun hükümleri:

Madde 308/c- (Ek: 28/2/2018-7101/37 md.)

Konkordato, tasdik kararıyla bağlayıcı hâle gelir. Tasdik edilen konkordato projesinde konkordatonun, tasdik kararının kesinleşmesiyle bağlayıcı hâle geleceği de kararlaştırılabilir; bu takdirde mühletin etkileri, kanunda öngörülen istisnalar saklı kalmak kaydıyla konkordatonun bağlayıcı hâle geldiği tarihe kadar devam eder.

Bağlayıcı hâle gelen konkordato, konkordato talebinden önce veya komiserin izni olmaksızın mühlet içinde doğan bütün alacaklar için mecburidir.

206 ncı maddenin birinci sırasında yazılı imtiyazlı alacaklar, rehinli alacaklıların rehinin kıymetini karşılayan miktardaki alacakları ve 6183 sayılı Kanun kapsamındaki amme alacakları hakkında bu maddenin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz.

(Değişik birinci cümle:9/6/2021-7327/7 md.) Kredi kurumları tarafından verilen krediler de dâhil olmak üzere geçici mühlet kararından sonra komiserin izniyle akdedilmiş borçlar, adi konkordatoda konkordato şartlarına tabi değildir, temerrüt hâlinde mühlet sırasında dahi icra takibine konu edilebilir ve **206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir**; malvarlığının terki suretiyle konkordatoda yahut sonraki bir iflâsta 248 inci madde kapsamında masa borcu sayılır. Aynı kural karşı edimin ifasını komiserin izniyle kabul eden borçlunun taraf olduğu sürekli borç ilişkilerindeki karşı edimler için de geçerlidir.”

2. 18. maddesiyle 2918 sayılı Kanun’un cümle ve fıkranın eklendiği 90. maddesi şöyledir:

“Maddi ve manevi tazminat:

Madde 90- (Değişik:14/4/2016-6704/3 md.)

Zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar bu Kanunda (...) öngörülen usul ve esaslara tabidir. (Ek cümle:9/6/2021-7327/18 md.) **Bu tazminatlardan;**

a) **Değer kaybı tazminatı, aracın; piyasa değeri, kullanılmışlık düzeyi, hasara uğrayan parçaları ile hasar tutarı dikkate alınarak,**

b) **Destekten yoksun kalma tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2’yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak,**

c) **Sürekli sakatlık tazminatı, ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2’yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı ve sürekli sakatlık oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak,**

hesaplanır. Söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanunda (...) düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.

(Ek fıkra:9/6/2021-7327/18 md.) **Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından belirlenir.”**

3. 19. maddesiyle 2918 sayılı Kanun’un birinci fıkrasına (1) bendinin eklendiği 92. maddesi şöyledir:

“Zorunlu mali sorumluluk sigortası dışında kalan hususlar:

Madde 92- Aşağıdaki hususlar, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışındadırlar.

a) İşletenin; bu Kanun uyarınca eylemlerinden sorumlu tutulduğu kişilere karşı yöneltebileceği talepler,

b) İşletenin; eşinin, usul ve fiuruunun, kendisine evlat edinme ilişkisi ile bağlı olanların ve birlikte yaşadığı kardeşlerinin mallarına gelen zararlar nedeniyle ileri sürebilecekleri talepler,

c) İşletenin; bu Kanun uyarınca sorumlu tutulmadığı şeye gelen zararlara ilişkin talepler,

d) *Bu Kanununun 105 inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre zorunlu mali sorumluluk sigortasının teminatı altında yapılacak motorlu araç yarışlarındaki veya yarış denemelerindeki kazalardan doğan talepler,*

e) *Motorlu araçta taşınan eşyanın uğrayacağı zararlar,*

f) *Manevi tazminata ilişkin talepler.*

g) *(Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) Hak sahibinin kendi kusuruna denk gelen tazminat talepleri,*

h) *(Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) İlgililerin, sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri,*

i) *(Ek: 14/4/2016-6704/4 md.) (İptal: Anayasa Mahkemesinin 17/7/2020 tarihli ve E.:2019/40; K.:2020/40 sayılı Kararı ile)*

j) *(Ek:9/6/2021-7327/19 md.) Destekten yoksun kalan hak sahibinin, destek şahsının kusuruna denk gelen tazminat talepleri,*

k) *(Ek:9/6/2021-7327/19 md.) Gelir kaybı, kâr kaybı, iş durması ve kira mahrumiyeti gibi dolaylı zararlar,*

l) *(Ek:9/6/2021-7327/19 md.) **Hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçların değer kaybı tazminatı talepleri,***

m) *(Ek:9/6/2021-7327/19 md.) 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki terör eylemlerinde ve bu eylemlerden doğan sabotajda kullanılan araçların neden olduğu ve sigortalının sorumluluk riski kapsamında olmayan tazminat talepleri ile aracın terör eylemlerinde kullanıldığını veya kullanılacağını bilerek binen kişilerin ve terör ve sabotaj eyleminde yer alan kişilerin uğradıkları zararlara ilişkin talepler.*

(Ek fıkra:9/6/2021-7327/19 md.) 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yapılan gelir kaybına ilişkin ödemelerde, 5510 sayılı Kanununun 21 inci maddesi uyarınca sigortacının Sosyal Güvenlik Kurumuna karşı sorumluluğu varsa, bu sorumluluk sigortacının kendi sigortalısının kusuru oranında devam eder.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

2004 sayılı Kanun'un 206. maddesi şöyledir:

“Adi ve rehinli alacakların sırası:

Madde 206- (Değişik: 3/7/1940-3890/1 md.)

(Değişik birinci fıkra: 28/2/2018-7101/5 md.) Alacakları rehinli olan alacaklıların satış tutarı üzerinde rüçhan hakları vardır. Gümrük resmi ve akar vergisi gibi Devlet tekliflerinden muayyen eşya ve akardan alınması lazım gelen resim ve vergi, rehinli alacaklardan sonra gelir.

Bir alacak birden ziyade rehinle temin edilmiş ise satış tutarı borca mahsup edilirken her rehinin idare ve satış masrafı ve bu rehinlerden bir kısmı ile temin edilmiş başka alacaklar da varsa bunlar nazara alınıp paylaştırmada lazım gelen tenasübe riayet edilir.

Alacakları taşınmaz rehniyle temin edilmiş olan alacaklıların sırası ve bu teminatın faiz ve eklentisine şümulü Kanunu Medenin taşınmaz rehnine müteallik hükümlerine göre tayin olunur. (Ek cümle: 29/6/1956-6763/42 md.; Mülga cümle: 14/1/2011-6103/41 md.) (...)

(Değişik dördüncü fıkra: 17/7/2003-4949/52 md.) Teminatlı olup da rehinle karşılanmamış olan veya teminatsız bulunan alacaklar masa mallarının satış tutarından, aşağıdaki sıra ile verilmek üzere kaydolunur:

Birinci sıra:

A) İşçilerin, iş ilişkisine dayanan ve iflâsın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatları dahil alacakları ile iflâs nedeniyle iş ilişkisinin sona ermesi üzerine hak etmiş oldukları ihbar ve kıdem tazminatları,

B) İşverenlerin, işçiler için yardım sandıkları veya sair yardım teşkilatı kurulması veya bunların yaşatılması maksadıyla meydana gelmiş ve tüzel kişilik kazanmış bulunan tesislere veya derneklere olan borçları,

C) İflâsın açılmasından önceki son bir yıl içinde tahakkuk etmiş olan ve nakden ifası gereken aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacakları.

İkinci sıra:

Velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin bu ilişki nedeniyle doğmuş olan tüm alacakları;

Ancak bu alacaklar, iflâs, vesayet veya velâyetin devam ettiği müddet yahut bunların bitmesini takip eden yıl içinde açılırsa imtiyazlı alacak olarak kabul olunur. Bir davanın veya takibin devam ettiği müddet hesaba katılmaz.

Üçüncü sıra:

Özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklar.

Dördüncü sıra:

İmtiyazlı olmayan diğer bütün alacaklar.

(Ek fıkra: 17/7/2003-4949/52 md.) Bir ve ikinci sıradaki müddetlerin hesaplanmasında aşağıdaki süreler hesaba katılmaz:

- 1. İflâsın açılmasından önce mühlet de dahil olmak üzere geçirilen konkordato süresi.*
- 2. İflâsın ertelenmesi süresi.*
- 3. Alacak hakkında açılmış olan davanın devam ettiği süre.*
- 4. Terekenin iflâs hükümlerine göre tasfiyesinde, ölüm tarihinden tasfiye kararı verilmesine kadar geçen süre.*

(Ek fıkra: 14/1/2011-6103/41 md.) Gemilerin paraya çevrilmesi hâlinde yapılacak sıra cetveli, bayrağına ve sicile kayıtlı olup olmadığına bakılmaksızın bütün gemiler için Türk Ticaret Kanununun 1389 ilâ 1397 nci maddesi hükümlerine göre düzenlenir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'nın katılımlarıyla 2/9/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamalarında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Hülya ÇOŞTAN ÇETİN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Kanun'un 7. Maddesiyle 2004 Sayılı Kanun'un 308/c Maddesinin Dördüncü Fıkrasının Değıştirilen Birinci Cümlesinin "...ve 206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir;..." Bölümünün İncelenmesi

1. Genel Açıklama

3. 2004 sayılı Kanun'un 285. maddesinin birinci fıkrasında borçlarını, vadesi geldiğı hâlde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlunun, vade vermek veya tenzilat yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek ya da muhtemel bir iflastan kurtulmak için konkordato talep edebileceğı hükme bağlanmıştır. Anılan maddenin ikinci fıkrasında da iflas talebinde bulunabilecek her alacaklının gerekçeli bir dilekçeyle borçlu hakkında konkordato işlemlerinin başlatılmasını isteyebileceğı belirtilmiştir. Borçlu veya alacaklı tarafından talep edilebilen konkordato, borçlunun çeşitli sebeplerle bozulan maddi durumunun iyileştirilmesini, ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmesini ve borçlarını ödeyebilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

4. Söz konusu Kanun'un 287. maddesinin birinci fıkrasında konkordato talebi üzerine mahkemenin 286. maddede belirtilen belgelerin eksiksiz olarak mevcut olduğunu tespit etmesi hâlinde derhâl geçici mühlet kararı vereceğı ve borçlunun mal varlığının muhafazası için gerekli gördüğü bütün tedbirleri alacağı hükme bağlanmıştır. Geçici mühlet kararıyla birlikte konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olup olmadığının yakından incelenmesi ve borçlunun geçici mühlet içindeki faaliyet ve işlemlerinin denetlenmesi suretiyle borçlunun mal varlığının ve alacaklıların menfaatinin korunması amacıyla mahkemece sayısı en çok üç olmak üzere geçici konkordato komiseri görevlendirilir.

5. Geçici mühlet ve kesin mühletin en önemli etkisi Kanun'un 294. maddesi uyarınca mühlet içinde kural olarak mevcut takiplerin durması ve yeni bir takibin başlatılamamasıdır. Bunun yanı sıra 297. maddede borçlunun tasarruf yetkisinin de önemli ölçüde sınırlanacağı hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda borçlunun bazı tasarrufları yapması yasaklanmakta, bazı tasarrufları yapması konkordato komiserinin iznine tabi kılınabilmekte ve borçlu konkordato komiserinin gözetiminde faaliyetlerine devam edebilmektedir. Borçlunun tasarruf yetkisi tamamen kaldırılarak borçlunun yerine konkordato komiserinin işletmenin faaliyetlerini devam ettirmesine dahi hükmedilebilmektedir.

6. Konkordato mühletinin amacı borçlunun takiplerden korunmuş bir şekilde alacaklılar toplantısı vasıtasıyla alacaklılar ile anlaşarak konkordato yapabilmesine ve konkordatonun mahkemece tasdikine imkân tanımaktır.

2. Anlam ve Kapsam

7. 2004 sayılı Kanun'un konkordatonun hükümlerini düzenleyen 308/c maddesinin birinci fıkrasında konkordatonun, tasdik kararıyla bağlayıcı hâle geleceği, ancak tasdik edilen konkordato projesinde konkordatonun, tasdik kararının kesinleşmesiyle bağlayıcı hâle geleceğinin kararlaştırılmış olması durumunda mühletin etkilerinin, kanunda öngörülen istisnalar saklı kalmak kaydıyla, konkordatonun bağlayıcı hâle geldiği tarihe kadar devam edeceği hükme bağlanmıştır.

8. Anılan maddenin ikinci fıkrasında bağlayıcı hâle gelen konkordatonun, konkordato talebinden önce doğan alacaklar ile komiserin izni olmaksızın mühlet içinde doğan bütün alacaklar için zorunlu olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla konkordato, konkordatoya ret oyu vermiş olan veya alacağını konkordatoya yazdırmamış olan alacaklılar için de bağlayıcı kılınmıştır.

9. Üçüncü fıkrada ise ikinci fıkranın istisnalarına yer verilmiştir. Buna göre ikinci fıkra hükmünün Kanun'un 206. maddesinin birinci sırasında yazılı imtiyazlı alacaklar, rehinli alacaklıların rehinin kıymetini karşılayan miktardaki alacakları ile 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun kapsamındaki kamu alacakları hakkında uygulanmayacağına öngörülmesi suretiyle bu alacaklar bakımından konkordatonun bağlayıcı olmayacağı belirtilmiştir.

10. Dördüncü fıkranın birinci cümlesinde de kredi kurumları tarafından verilen krediler de dâhil olmak üzere geçici mühlet kararından sonra komiserin izniyle akdedilmiş borçların adi konkordatoda konkordato şartlarına tabi olmadığı, temerrüt hâlinde mühlet sırasında dahi icra takibine konu edilebileceği ve 2004 sayılı Kanun'un 206. maddesi kapsamında rehinli alacaklılardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödeneceği; mal varlığının terki suretiyle konkordatoda yahut sonraki iflasta söz konusu Kanun'un 248. maddesi kapsamında masa borcu sayılacağı hükme bağlanmıştır. Anılan cümlelerin "*...ve 206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir; ...*" bölümü dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

11. Kanun'un 206. maddesinde iflasta adi ve rehinli alacakların sırası düzenlenmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasında "*Alacakları rehinli olan alacaklıların satış tutarı üzerinde rüçhan hakları vardır. Gümrük resmi ve akar vergisi gibi Devlet tekliflerinden muayyen eşya ve akardan alınması lazım gelen resim ve vergi, rehinli alacaklardan sonra gelir.*" denilmiştir. Dördüncü fıkrada ise teminatlı olup da rehinle karşılanmamış olan veya teminatsız bulunan alacakların masa mallarının satış tutarından ödenme sırası hükme bağlanmıştır. Buna göre kanun koyucunun rehinle temin edilmiş alacakların ödenmesine diğerlerine nazaran öncelik tanıdığı, rehinle temin edilmemiş olan adi alacaklar arasında da imtiyazlı ve imtiyazsız alacak ayrımı yaptığı, adi alacaklar arasında önceliği imtiyazlı alacaklara tanıdığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda imtiyazlı alacaklar arasında işçilerin, iş ilişkisine dayanan ve iflasın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatları dâhil alacakları ile iflas nedeniyle iş ilişkisinin sona ermesi üzerine hak etmiş oldukları ihbar ve kıdem tazminatları; işverenlerin, işçiler için yardım sandıkları veya diğer yardım teşkilatı kurulması veya bunların yaşatılması amacıyla meydana gelmiş ve tüzel kişilik kazanmış bulunan tesislere veya derneklere olan borçları ile iflasın açılmasından önceki son bir yıl içinde tahakkuk etmiş olan ve nakden ifası gereken aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacakları sayılmıştır.

12. Dava konusu kural, konkordatoda kredi kurumları tarafından verilen krediler de dâhil olmak üzere geçici mühlet kararından sonra komiserin izniyle akdedilmiş borçların anılan 206. madde uyarınca ilk olarak ödenecek olan rehinli alacaklardan hemen sonra ancak bu maddede belirtilen diğer bütün imtiyazlı alacaklardan ise önce ödeneceğini hükme bağlamaktadır. Böylelikle

kuralın konkordato sürecindeki borçlunun komiserin izni ile akdettiği borçların ödenmesine öncelik tanıdığı anlaşılmaktadır.

3. İptal Talebinin Gerekçesi

13. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla banka kredilerinin ödenmesinin borçların ödenmesinde birinci sırada imtiyazlı alacak niteliğinde olan işçi alacaklarının önüne geçirildiği, bu sebeple işçi alacaklarının imtiyazlı alacak niteliğini yitirdiği, işçi alacaklarının tahsilinin risk altına sokulduğu, bu durumun ülkemizin de taraf olduğu uluslararası anlaşmalarla bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 17., 35., 49., 55. ve 60. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

4. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

14. Anayasa'nın 35. maddesinde “*Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.*” denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır.

15. Anayasal anlamda mülkiyet hakkı ekonomik değer ifade eden ve değeri parayla ölçülebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2018/106, K.2019/80, 16/10/2019, § 14). Bu bağlamda mülkiyet hakkı, maddi varlığı bulunan taşınır ve taşınmaz mal varlığını kapsadığı gibi maddi bir varlığı bulunmayan hak ve alacakları da içermektedir. Konkordato sürecindeki borçlunun konkordato şartlarına tabi olmayan borçlarının ödenmesindeki sıraya ilişkin düzenlemelerin alacaklıların alacaklarını tahsil edip edememeleri konusunda belirleyici olması nedeniyle mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmeleri gerektiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır.

16. Anayasa'nın 5. maddesi insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamayı devletin temel amaç ve görevleri arasında saymıştır. Devlet, kişilerin mülkiyet hakkından tam anlamıyla yararlanabilmeleri ve etkili bir şekilde mülkiyet hakkının korunması amacıyla yasal, idari, mali, yargısal ve diğer önlemleri almak zorundadır.

17. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin bu hakka müdahaleden kaçınmasıyla sağlanamaz. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu pozitif yükümlülükler kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (AYM, E.2019/11, K.2019/86, 14/11/2019, § 13; *Eyyüp Boynukara*, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-40; *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi*, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 44).

18. Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde - özel kişiler arası uyuşmazlıklar ile ilgili olsun ya da olmasın- alacakların tahsilinin düzenlenmesi ve kişilerin alacaklarına kavuşması bakımından etkili bir sistem kurma sorumluluğu bulunmaktadır. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri, karşılıklı hak ve menfaatler dengesine dayanmaktadır. Alacakların tahsiline ilişkin süreç bakımından da durum böyledir. Konkordato sürecindeki borçludan olan alacak hakları da Anayasa'nın 35. maddesine göre mülkiyet hakkının kapsamındadır. Dolayısıyla bir tarafta alacaklının mülkiyet hakkı kapsamında bulunan bir *alacak* söz konusudur. Diğer tarafta ise alacaklının bu alacağa kavuşması için başvuracağı borçlunun mülkiyet hakkı kapsamındaki *mal varlığı* bulunmaktadır (benzer yönde bkz. *Hesna Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti.* [GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018, § 71).

19. 2004 sayılı Kanun'un 308/c maddesinin dördüncü fıkrasında kredi kurumları tarafından verilen krediler de dâhil olmak üzere geçici mühlet kararından sonra komiserin izniyle akdedilmiş borçların, adi konkordatoda konkordato şartlarına tabi olmadığı, temerrüt hâlinde mühlet sırasında dahi icra takibine konu edilebileceği düzenlenmiştir. Dava konusu kural ise icra takibinin söz konusu olması hâlinde bu borçların Kanun'un 206. maddesi kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan ise önce ödeneceğini hükme bağlamaktadır. Kurala konu alacaklar ile bu alacakların ödenme sırasının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek biçimde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli ve öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır.

20. Geçici mühlet kararından sonra komiserin izniyle akdedilen borçlar bakımından alacaklıların kendileri için ticari risk olarak borçlunun zor zamanında projeye, daha tasdik öncesinde maddi destek veren kişiler olduğunu gözetken kanun koyucunun bu alacakların anılan Kanun'un 206. maddesi uyarınca rehinli alacaklardan hemen sonra imtiyazlı alacaklardan ise önce ödenmesini öngörmek suretiyle bu alacaklıların korunmasını amaçladığı anlaşılmaktadır. Öte yandan komiserin izniyle akdedilen hukuki işlemlerden doğan bu alacaklar, esasında projenin başarıya ulaşmasına daha açık bir ifadeyle borçlunun ticari faaliyetlerini sürdürebilmesine ve böylece borçlunun konkordato borçlarını ödeyebilmesine imkân sağlayabilecek niteliktedir. Bu suretle kuralın, borçlunun konkordato sürecinde ticari faaliyetlerini sürdürebilmesi için borçlu ile ticari faaliyette bulunulmasını teşvik edici nitelikte olduğu, dolayısıyla konkordato alacaklılarının da alacaklarına kavuşmalarına zemin hazırladığı görülmektedir. Bu itibarla kuralın kamu yararı dışında başka bir amaç güttüğü söylenemez.

21. Devlet alacakların tahsiline ilişkin sistemi kurarken gerek alacaklıların gerekse de borçlu ve üçüncü kişilerin hak ve menfaatlerini gözetmek, kişilerin mülkiyet haklarının korunması için gerekli tedbirleri almak durumundadır.

22. Konkordato sürecinde konkordato şartlarına tabi olmayan alacaklıların alacaklarını belirli bir sıra uyarınca tahsil edebilmeleri, borçlunun mal varlığını azaltıcı etki doğurduğundan sonraki sırada yer alan alacaklılar ile konkordato şartlarına tabi olan alacaklıların alacaklarını kısmen veya tamamen tahsil edememesine yol açabilecektir. Bu nedenle konkordato sürecinde borçların ödenmesine ilişkin düzenlemelerin alacaklıların menfaatlerini dengeleyecek yollar öngörmesi gerekmektedir. Bununla birlikte kanun koyucunun öngördüğü düzenlemelerin menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine ölçüsüzlüğe neden olması, mülkiyet hakkı yönünden pozitif yükümlülüklerle de bağdaşmayabilir. Bu bağlamda her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir netice doğuracak şekilde sonuçlandırılmaması gerekir.

23. Kural, geçici mühlet kararından sonra komiserin izniyle akdedilen borçların mühlet sırasında icra takibine konu edilmesi hâlinde rehinli alacaklardan hemen sonra diğer bütün alacaklardan önce ödenmesini öngörmektedir. Bu yönüyle kural, mühlet sırasında öncelikle ödenecek borçları komiser izniyle akdedilen borçlar ile sınırlandırmaktadır. Konkordato sürecinde komiserin izniyle akdedilen borçların ise borçlunun ticari faaliyetlerini sürdürebilmesine yönelik borçlar niteliğinde olması gerektiği açıktır. Kanun'un 290. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca komiserin işlemlerine ve bu kapsamda komiserin borç akdedilmesine ilişkin izin işlemlerine karşı asliye ticaret mahkemesi nezdinde şikâyet imkânı tanınmıştır.

24. Böylece finansal açıdan zor bir süreçte olan borçluya kredi sağlayan alacaklıların alacaklarının öncelikle ödenmesi sağlanmak suretiyle bu kişilerin menfaatlerinin korunduğu ve borç vermeye teşvik edildikleri görülmektedir. Borçlunun konkordato sürecinde ticari faaliyetlerini sürdürebilmesine ve bu itibarla kâr elde ederek aktif varlıklarını pasif varlıklarının üzerine çıkarabilmesine imkân tanımak suretiyle diğer alacaklıların menfaatlerinin gözetildiği ve izin

işlemine karşı şikâyet yoluna başvurmanın mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kuralın konkordatoya tabi alacaklılar aleyhine aşırı bir külfete yol açmadığı ve mülkiyet hakkı bağlamında tarafların çatışan menfaatlerinin dengelendiği anlaşıldığından kuralın mülkiyet hakkına aykırı bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 5. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 2. maddesine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 35. maddesi yönünden yapılan değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. maddesi yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 17., 49., 55. ve 60. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

B. Kanun'un 18. Maddesiyle 2018 Sayılı Kanun'un 90. Maddesinin Birinci Fıkrasına Eklenen İkinci Cümle ile 90. Maddesine Eklenen İkinci Fıkranın İncelenmesi

1. Maddenin Birinci Fıkrasına Eklenen İkinci Cümle

a. Genel Açıklama

26. Mali sorumluluk sigortası, sigortanın konusunu oluşturan riskin gerçekleşmesi hâlinde sigortayı yaptıran kişinin hukuken sorumlu tutulabileceği tazminatın sigorta şirketi tarafından teminat miktarı ile sınırlı olarak ödenmesini güvence altına alan sigorta türüdür. Anılan sigorta, sigorta kapsamındaki riskin gerçekleşmesi ve zararın doğması hâlinde, zarar gören kişilerin tazminat alacaklarını teminat altına almanın yanında sigortayı yaptıran kişi bakımından da güvence sağlamaktadır. Söz konusu sigorta ihtiyari ya da zorunlu nitelikte olabilmektedir.

27. 2018 sayılı Kanun'un 85. maddesinde bir motorlu aracın işletilmesinin bir kişinin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına sebep olması hâlinde işletenin ve bağlı olduğu teşebbüsün sahibinin söz konusu zararları tazminle yükümlü olduğu hükme bağlanmıştır. Karayolunda motorlu taşıt işletilmesinden doğan bu hukuki sorumluluk, haksız fiilden doğan sorumluluk niteliğinde olup kusursuz sorumluluk türü olan tehlike sorumluluğunun özel bir türü şeklinde düzenlenmiştir.

28. Bu kapsamda ülkemiz tarafından 26/6/1974 tarihinde imzalanan ve 4/11/1999 tarihli ve 4477 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunan Motorlu Taşıtlar Zorunlu Malî Sorumluluk Sigortasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 15/2/2000 tarihli ve 23965 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmıştır. Anılan Sözleşme'nin 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasında âkit tarafların motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarar gören kişilerin tazminat taleplerinin kurulacak zorunlu sigorta sistemi yoluyla teminat altına alınmasını taahhüt ettikleri belirtilmiştir. Sözleşme'nin 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasında motorlu taşıtın sigorta ettirilmesinden sorumlu kişilerin tespit edilmesi gerektiği ve Sözleşme'ye Ek Hükümler'in 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da sigortanın, sigorta edilmiş taşıtın sahibinin, zilyedinin ve sürücüsünün mali sorumluluğunu teminat altına alması gerektiği kurala bağlanmıştır.

29. Motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle meydana gelen ölüm, yaralanma ve eşya zararından dolayı ilke olarak işleten sorumlu olup bu zararı tazmin etmekle yükümlü ise de bu zararların tazmin edilebilmesinin, işletenin ekonomik gücüne bağlı olduğu açıktır. Bu durumun hakkaniyete aykırı sonuçlara yol açabileceğini öngören kanun koyucu, zorunlu mali sorumluluk sigortası yaptırma yükümlülüğünü düzenlemiştir.

30. 2918 sayılı Kanun'un 91. maddesinin birinci fıkrasında karayolunda motorlu taşıt işletenlerin, bu Kanun'un 85. maddesinin birinci fıkrasına göre olan sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere mali sorumluluk sigortası yaptırmaları zorunlu kılınmış ve anılan maddenin beşinci fıkrasında geçerli teminat tutarları üzerinden zorunlu mali sorumluluk sigortası bulunmayan araçların trafikten men edileceği hükme bağlanmıştır.

31. Kanun'un 101. maddesinin birinci fıkrasında ise zorunlu mali sorumluluk sigortasının Türkiye'de kaza sigortası dalında çalışmaya yetkili olan sigorta şirketleri tarafından yapılacağı ve bu sigorta şirketlerinin anılan sigortayı yapmakla yükümlü oldukları belirtilmiştir.

32. Kanun koyucunun tehlikeli faaliyet olarak nitelendirdiği motorlu taşıt işletilmesi fiili, bir taraftan işletene menfaat sağlamakta diğer taraftan ise üçüncü kişileri, bu taşıtın işletilmesi sebebiyle zarara uğrama riskine maruz bırakmaktadır. Zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı da işletenin motorlu taşıtın işletilmesindeki menfaati ile üçüncü kişilerin bu motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle uğrayabilecekleri olası zararlarının tazmin edilmesindeki menfaatleri arasında denge sağlamaktır. Zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesinin tarafları işleten ile sigorta şirketidir.

33. Sigorta şirketlerinin faaliyet gösterdikleri dalların kapsamında bulunan zorunlu sigorta sözleşmelerini yapma zorunluluğu, 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1483. maddesinin yanı sıra 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun "*Zorunlu sigortalar*" başlıklı 13. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde hükme bağlanmıştır. Anılan fıkranın birinci cümlesinde ise zorunlu sigortaların kamu yararı bakımından gerekli görülen hâllerde ihdas edilen sigortalar olduğu belirtilmiştir.

34. Kanun koyucu sigorta şirketlerinin zorunlu sigortalar bakımından sözleşme yapmasını zorunlu kılan bu genel kuralların yanı sıra sözleşmenin içeriğine yönelik düzenlemeler de öngörmüştür. Bu kapsamda 5684 sayılı Kanun'un "*Sigorta sözleşmeleri*" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrasında "*Sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Müsteşarlıkça onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Ancak, sigorta sözleşmelerinde işin özelliğine uygun olarak özel şartlar tesis edilebilir. Bu hususlar, sigorta sözleşmesi üzerinde ve özel şartlar başlığı altında herhangi bir yanılığa neden olmayacak şekilde açık olarak belirtilir.*" denilmektedir.

35. Söz konusu fıkrada yer alan "*...Müsteşarlıkça...*" ibaresi aynı Kanun'un 2. maddesinin (j) bendine göre Hazine Müsteşarlığını ifade etmekte ise de anılan Müsteşarlık, 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde teşkilatlanmıştır. Dolayısıyla sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Hazine ve Maliye Bakanlığı (Bakanlık) tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenmelidir.

36. Sigorta sözleşmesinin ana muhtevasının Bakanlıkça onaylanan genel şartlara tabi kılınmasının amacı, 5684 sayılı Kanun'un 11. maddesinin gerekçesinde, sigorta mevzuatının teknik ve ayrıntılı bilgiler gerektirmesi nedeniyle sigortalı olmak isteyenlerin sigortanın kapsamına ve ilgili diğer hükümlerine ilişkin doğru ve yeterli bilgiye sahip olarak sözleşme yapmasının sağlanması ve böylelikle sigortalının korunması olarak açıklanmıştır. Dolayısıyla sigorta şirketi ile sigorta yaptırmak isteyen kişi arasında yapılacak sigorta sözleşmelerinde sigorta şirketlerinin sözleşmenin güçlü tarafı olduğunu, bu sebeple de sigorta sözleşmesi yapmak isteyen kişilerin kendileri aleyhine buna karşılık sigorta şirketi lehine olan sözleşme koşullarını kabul etmek durumunda kalabileceklerini öngören kanun koyucunun sigorta sözleşmelerinin ana muhtevasının genel şartlar

vasıtasıyla belirlenmesini öngörmek suretiyle sözleşmenin zayıf tarafını korumayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

b. Anlam ve Kapsam

37. 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesinde zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatların bu Kanun'da öngörülen usul ve esaslara tabi olduğu belirtilmiştir.

38. Anılan fıkranın dava konusu ikinci cümlesinde zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki tazminatlar arasında olan değer kaybı tazminatı, destekten yoksun kalma tazminatı ve sürekli sakatlık tazminatının hesaplanmasına ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

39. Kuralla değer kaybı tazminatının trafik kazasına uğrayan aracın; piyasa değerinin, kullanılmışlık düzeyinin, hasara uğrayan parçalarının ve hasar tutarının dikkate alınarak hesaplanması öngörülmüştür. Değer kaybı tazminatı, bir eşyanın haksız fiilden kaynaklı hasar sebebiyle değerindeki azalmayı karşılayan tazminattır.

40. Kuralın belirlenmesine ilişkin esasları öngördüğü bir diğer tazminat türü destekten yoksun kalma tazminatıdır. Bu itibarla kural, destekten yoksun kalma tazminatının ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu ve zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı esas alınarak hayat anüiteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak hesaplanacağını hükme bağlamıştır. Destekten yoksun kalma tazminatı, kişinin haksız fiil sebebiyle ölmesi hâlinde ölen kişinin maddi desteğinden mahrum kalan hak sahiplerinin bu mahrumiyet sebebiyle talep edebileceği tazminat türüdür. Kuralda yer alan "...ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu..." ibaresinin tazminat hesabına esas oluşturan zarar süresinin belirlenmesini sağlayan bakiye ömrün ve hesap değerlerinin tespiti amacıyla hazırlanan tabloları ifade ettiği anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kural, ülkenin güncel demografik yapısını esas alan ulusal doğum ve ölüm istatistiklerine dayanılarak hazırlanan hayat tabloları kullanılarak bakiye ömrün ve aktüeryal hesap değerlerinin belirlenmesini öngörmektedir.

41. Kurala göre zorunlu mali sorumluluk sigortası genel şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı esas alınarak hesaplama yapılmasının ise desteğin geleceğe yönelik yıllık gelirleri dikkate alınarak hesaplanacak tazminatın peşin olarak ödenmesi sebebiyle indirim yapılmasını ve bu indirim oranına ilişkin üst sınırı ifade ettiği anlaşılmaktadır.

42. Kuralda yer verilen *hayat anüiteleri* kavramı ise desteğin yıllara göre irat olarak elde edeceği gelirlerin peşin olarak toplu ödenmesi hâlinde ödenecek tazminatın desteğin ve destekten yoksun kalanların yaşı, cinsiyeti ve yıllara göre yaşam olasılıkları dikkate alınarak hesaplanmasına ilişkin formülleri ifade etmektedir. Hayat anüitelerinin işlevi desteğin yaşı gözönünde bulundurularak belirlenen muhtemel yaşam süresi kapsamında elde edilmesi muhtemel gelirin ve desteğin muhtemel yaşam süresi içinde destekten yoksun kalanlara destek sağlayacağı sürenin gözetilmesi suretiyle yıllık yaşam olasılıklarına ve iskonto oranlarına göre tazminatın hesaplanmasını sağlamaktır. Bu itibarla, kural destekten yoksun kalma tazminatının genel kabul görmüş aktüerya kurallarına, başka bir ifadeyle sigorta risklerine ve aktüerya bilimine dayanan hesaplama yöntemlerine uygun hesaplanmasını öngörmektedir.

43. Öte yandan kural, kişinin trafik kazasında beden gücü kaybına uğraması hâlinde zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamındaki sürekli sakatlık tazminatının hesaplanmasına ilişkin esasları da düzenlemektedir. Bu itibarla kuralla sürekli sakatlık tazminatının ulusal doğum ve ölüm istatistikleri kullanılarak hazırlanan hayat tablosu, zorunlu mali sorumluluk sigortası genel

şartlarında yüzde 2'yi geçmemek üzere belirlenen iskonto oranı ve sürekli sakatlık oranı esas alınarak hayat üniteleri ile genel kabul görmüş aktüerya kurallarına uygun olarak hesaplanacağı hükme bağlanmıştır.

44. Sürekli sakatlık tazminatı, haksız fiil sebebiyle beden gücü kaybına uğrayan kişinin bu beden gücü kaybı sebebiyle hayatı boyunca harcayacağı fazladan efor sebebiyle talep edebileceği tazminat türüdür. Sürekli sakatlık oranı ise kişinin uğradığı beden gücü kaybını belirleyen orandır.

45. Anılan maddenin birinci fıkrasının üçüncü cümlesinde ise söz konusu tazminatlar ve manevi tazminata ilişkin olarak bu Kanun'da düzenlenmeyen hususlar hakkında 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun haksız fiillere ilişkin hükümlerinin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu itibarla kanun koyucunun motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilere verilen zarardan dolayı işletenin hukuki sorumluluğu kapsamındaki tazminat borcunun, haksız fiilden doğan sorumluluk niteliği taşıdığını gözettilmesi anlaşılmaktadır.

46. Maddenin ilk hâlinde "*Maddî tazminatın biçimi ve kapsamı ile manevî tazminat konularında Borçlar Kanununun haksız fiillere ilişkin hükümleri uygulanır.*" denilmek suretiyle zorunlu mali sorumluluk kapsamında sigorta şirketi tarafından ödenecek tazminatların kapsamının hâlihazırdaki 6098 sayılı Kanun'a göre belirleneceği hükme bağlanmıştır. Bu itibarla anılan madde metninin yürürlükte olduğu dönemde, motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle zarar meydana gelmesi hâlinde motorlu taşıtı işletenin, sürücünün, olası diğer sorumluların ve zorunlu mali sorumluluk sigortası sözleşmesi gereğince bu zarardan dolayı sorumlu olan sigorta şirketinin tamamının tazminat borçlarının kapsamı hâlihazırdaki 6098 sayılı Kanun'un haksız fiilden doğan sorumluluğu düzenleyen hükümlerine göre belirlenmekteydi

c. İptal Talebinin Gerekçesi

47. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla değer kaybı, destekten yoksun kalma ve sürekli sakatlık tazminatlarının belirlenme esaslarının düzenlendiği, zorunlu mali sorumluluk sigortasının zorunlu tutulmasının amacının motorlu taşıtın işletilmesinden kaynaklanan zararların tazmin edilmesini sağlamak olduğu, söz konusu tazminatların belirlenme esaslarının ise üçüncü kişilerin yaşam ve mülkiyet hakları kapsamındaki gerçek zararlarını karşılamaktan uzak olduğu, motorlu taşıtı işleten kişinin motorlu taşıt işletilmesinden kaynaklanan menfaatleri ile üçüncü kişilerin motorlu taşıt işletilmesi nedeniyle zarara uğramaları hâlinde bu zararlarının tazmin edilmesindeki menfaatleri arasında dengenin sağlanması gerektiği, devletin kişilerin temel haklarını koruma yönündeki pozitif yükümlülüğünün de bunu gerektirdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 5., 13., 17. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

ç. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

48. Anayasa'nın 17. maddesinde "*Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir*" hükmüne yer verilmiştir. Kişinin yaşam hakkı ile maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkı, birbirleriyle sıkı bağlantıları olan, devredilmez ve vazgeçilmez haklarından. Bu bağlamda devletin anılan hakların korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır.

49. Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü, kişinin uğradığı zararı tespit ve tazmin edecek etkili mekanizmalar kurmak, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlamak, bu suretle yargısal ve idari makamların kişilerin idare ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etmek sorumluluğunu da içermektedir (bazı farklarla birlikte bkz. *Semra Özel Üner*, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36).

50. Mülkiyet hakkının devlete tahmil ettiği pozitif yükümlülükler, devletin koruyucu önlemlerin yanısıra düzeltici önlemler almasını gerektirebilmektedir. Düzeltici önlemler müdahalenin etkilerini giderici, diğer bir ifadeyle telafi edici yasal, idari ve fiilî tedbirleri kapsamaktadır (*Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi*, § 46).

51. Mülkiyet hakkına üçüncü kişiler tarafından müdahalede bulunulması durumunda, bu müdahalenin malik üzerinde doğurduğu olumsuz sonuçların mümkünse eski hâle döndürülmesini, mümkün değilse malikin zarar ve kayıplarının telafi edilmesini sağlayan idari veya yargısal birtakım hukuki mekanizmaların oluşturulması devletin pozitif yükümlülüklerinin bir gereğidir. Bu bağlamda, hak ihlalinin sonuçlarının giderilmesi bakımından ne tür hukuki mekanizmaların öngörüleceği hususu devletin takdirindedir. Bu husus kural olarak bir hukuk politikası sorunu olarak Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi dışındadır. Bununla birlikte, Anayasa Mahkemesinin tercih edilen idari veya yargısal mekanizmanın malik üzerinde doğurduğu olumsuz etkilerin düzeltilmesi bakımından yeterli ve elverişli olup olmadığı hususundaki denetim yetkisi saklıdır. Bu bağlamda düzeltici bir mekanizmanın hiç oluşturulmaması veya oluşturulan mekanizmanın müdahaleden önceki durumu tesis edici veya oluşan kayıpları giderici bir nitelik arz etmemesi durumunda mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülükler ihlal edilmiş olur (bazı farklarla birlikte bkz. *Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limited Şirketi*, § 48).

52. Trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm ve yaralanma ile maddi hasarlardan kaynaklı zararların tazmini için 6098 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde işletene karşı dava açılabilmesi mümkündür. Bununla birlikte söz konusu zararların tazminini sağlamak üzere zorunlu mali sorumluluk sigortası sistemi de öngörülmüştür.

53. Zorunlu mali sorumluluk sigortasının amacı karayolunda motorlu taşıt işletilmesinin bir kişinin ölümüne veya yaralanmasına yahut bir şeyin zarara uğramasına yol açması sebebiyle işletenin tazminat yükümlülüğünün sigorta teminat limiti dâhilinde teminat altına alınmasıdır. Dava konusu kurallar zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ödenecek destekten yoksun kalma tazminatının, sürekli sakatlık tazminatının ve motorlu taşıtın değer kaybı tazminatının hesaplanmasına ilişkin esasları düzenlemektedir.

54. Motorlu taşıt işletilmesine bağlı olarak üçüncü kişilerin uğrayabileceği motorlu taşıtın değer kaybı zararı, destekten yoksun kalma zararı ve sürekli sakatlık zararı Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlali sonucunda ortaya çıkan zarar niteliğindedir. Dolayısıyla karayolunda motorlu taşıt işletilmesini düzenleyen kuralları, bu kuralların ihlali hâlinde uygulanacak idari ve cezai yaptırımları belirlemenin ve uygulamanın yanı sıra motorlu taşıt işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin uğrayabileceği zararın tazmin edilmesini güvence altına almak da devletin görevleri kapsamındadır. Bu bağlamda söz konusu zararın tazminine ilişkin sistemin belirlenmesi ise devletin takdir yetkisi kapsamında olup zorunlu mali sorumluluk sigortasının veya başka bir tazmin mekanizmasının düzenlenmesi mümkündür.

55. Karayolunda motorlu taşıt işletilmesi, üçüncü kişilerin yaşam, maddi ve manevi varlıklarını koruma ile mülkiyet haklarının ihlali riskini içeren bir faaliyettir. Başka bir ifadeyle motorlu taşıt işletilmesi, kişilerin ölümüne, bedensel zarara ve eşya zararına uğramasına yol açma olasılığını barındırmaktadır. Ölüm sebebiyle ölenin desteğinden yoksun kalan kişinin bu zararının tazmini ile sürekli sakat kalması sebebiyle bedensel zarara uğrayan kişinin bu zararının tazmini ve eşya zararına maruz kalan kişinin zararının tazmini esasen motorlu taşıt işletenin hukuki sorumluluğu kapsamındadır. Bununla birlikte zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında sigorta şirketinin bu zararlardan dolayı tazminat ödemekle sorumlu tutulmuş olması, zarar gören kişinin

Esas Sayısı : 2021/82

Karar Sayısı : 2022/167

Anayasa'nın 17. ve 35. maddelerinde düzenlenen haklarının Anayasa'nın 5. maddesiyle bağlantılı olarak korunmasının amaçlandığını göstermektedir.

56. Motorlu taşıtın işletilmesi sebebiyle üçüncü kişilerin değer kaybı, destekten yoksun kalma ve/veya sürekli sakatlık zararına uğraması hâlinde işletenin ve kazadan dolayı olası sorumlu diğer kişilerin tazminat borçlarının kapsamı 6098 sayılı Kanun'a göre belirlenmektedir. Uğranılan zararın gerçek tutarının ne olduğu anılan Kanun kapsamında açılan davalara ilişkin yargı kararlarıyla şekillenmiştir. İşletenin tazminat borcunun ödenmesini teminat altına almak amacıyla zorunlu kılınan mali sorumluluk sigortası uyarınca sözleşme yapılmış olan sigorta şirketinin tazminat borcunun kapsamı ise dava konusu kurallara göre belirlenmektedir. Başka bir ifadeyle haksız fiil niteliğindeki trafik kazasından doğan söz konusu zararların tazmininden dolayı sorumlu olan kişilerin tazminat sorumluluklarının hesaplanması farklı kurallara tabi kılınmaktadır. Bu da zarar görenin gerçek zararının karşılanamaması riskini ortaya çıkarmaktadır.

57. Bu çerçevede işleten ve olası diğer sorumluların 6098 sayılı Kanun'a göre hesaplanan tazminat borçlarının kapsamı ile sigorta şirketinin dava konusu kurallara göre hesaplanan tazminat borcunun kapsamı farklılaşabilecektir.

58. 6098 sayılı Kanun'a göre hesaplanan değer kaybı, destekten yoksun kalma ve sürekli sakatlık tazminatlarının dava konusu kurallara göre hesaplanan değer kaybı, destekten yoksun kalma ve sürekli sakatlık tazminatlarından yüksek bir miktara tekabül etmesi hâlinde üçüncü kişinin zararının, bu zararı teminat altına alması için öngörülmüş olan zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında karşılanamaması söz konusu olabilecektir. Bu durumun zarar gören kişi aleyhine sonuç doğuracağı ve karayolu zorunlu trafik sigortasının öngörülmesinin temelinde yatan mağdurun gerçek zararının karşılanması amacıyla bağdaşmayacağı açıktır.

59. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 5., 17. ve 35. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 13. maddesi yönünden incelenmemiştir.

2. Maddeye Eklenen İkinci Fıkra

60. 2918 sayılı Kanun'un 90. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci cümlenin iptali nedeniyle anılan maddenin ikinci fıkrasının uygulanma imkânı kalmamıştır. Bu nedenle söz konusu fıkra 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilmiş ve bu kural yönünden Anayasa'ya uygunluk denetiminin yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Kanun'un 19. Maddesiyle 2918 Sayılı Kanun'un 92. Maddesinin Birinci Fıkrasına Eklenen (I) Bendinin İncelenmesi

1. İptal Talebinin Gerekeşi

61. Dava dilekçesinde özetle; dava konusu kuralla hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçların değer kaybına ilişkin tazminat taleplerinin zorunlu mali sorumluluk sigortasının kapsamı dışına çıkarıldığı, mal varlığına yönelik zararlardan kaynaklanan tazminatın mülkiyet hakkı kapsamında korunması gerektiği, bu zararların zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında tazmininin sağlanmasının devletin pozitif yükümlüklerinin gereği olduğu belirtilerek kuralın Anayasa'nın 5. ve 35. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

2. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Esas Sayısı : 2021/82

Karar Sayısı : 2022/167

62. Dava konusu kural, hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçların değer kaybı tazminatı taleplerinin zorunlu mali sorumluluk sigortasının kapsamı dışında olduğunu öngörmektedir.

63. 18/7/1997 tarihli ve 23053 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Karayolları Trafik Yönetmeliği’nin 39. maddesinde ekonomik ömrünü doldurma, eskime, yıpranma, kaza, yanma, tahrip edilme ve benzeri nedenlerle kullanılamaz duruma gelen araçların bu maddede belirtilen şartların sağlanması koşuluyla ve yetkili kişilerin talebi üzerine hurdaya çıkarılacağı hükme bağlanmıştır. Söz konusu Yönetmelik’in 41. maddesinde ise araçların trafikten çekilme işleminin tabi olduğu usul ve esaslar düzenlenmiştir.

64. Hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçlar, aracın tamirine nazaran trafikten çekme veya hurdaya ayırma işleminin yapılmasının daha ekonomik olduğu araçlardır. Bu sebeple bu araçlarda değer kaybı da söz konusu değildir. Değer kaybı tazminatı kaza sonrasında piyasa değerini sürdüren araçların kaza sebebiyle değerinde meydana gelen eksilmeyi karşılayan tazminattır. Kaza sonrasında hasar sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarılma işlemi görmüş araçlarda ise değer kaybının tazmininden değil hasar sebebiyle trafikten çekilen veya hurdaya ayrılan aracın bedelinin karşılanmasından söz etmek mümkündür.

65. Kuralın gerekçesinde de trafik kazası sebebiyle trafikten çekme veya hurdaya çıkarma işlemi uygulanan araçlar bakımından ilgili tazminatların ödeneceği, bununla birlikte bu araçlar için artık piyasa değerinden söz edilemeyeceğinden değer kaybı tazminatı taleplerinin zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamı dışında bırakılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Bu itibarla kaza sonrasında hasar sebebiyle trafikten çekilen veya hurdaya çıkarılma işlemi yapılan araçlar için değer kaybı tazminatı talebinde bulunulamayacak olması nedeniyle bu taleplerin zorunlu mali sorumluluk sigortasının kapsamı dışında bırakıldığı anlaşılmaktadır.

66. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 5. ve 35. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

IV. İPTALİN DİĞER KURALLARA ETKİSİ

67. 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrasında kanunun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün belirli kurallarının iptali, diğer kurallarının veya tümünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa bunların da Anayasa Mahkemesince iptaline karar verilebileceği öngörülmektedir.

68. 2918 sayılı Kanun’un 90. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan anılan maddenin ikinci fıkrasının 6216 sayılı Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptali gerekir.

V. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEPLERİ

69. Dava dilekçesinde özetle, itiraz konusu kuralların uygulanmaları hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüklerinin durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı İcra ve İflâs Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un;

A. 18. maddesiyle 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun;

1. 90. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci cümleye,

2. 90. maddesine eklenen ikinci fıkraya,

yönelik yürürlüğün durdurulması taleplerinin, koşulları oluşmadığından REDDİNE,

B. 1. 7. maddesiyle 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 308/c maddesinin dördüncü fıkrasının değiştirilen birinci cümlesinin "...ve 206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir;..." bölümüne,

2. 19. maddesiyle 2918 sayılı Kanun'un 92. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (I) bendine,

yönelik iptal talepleri 29/12/2022 tarihli ve E.2021/82, K.2022/167 sayılı kararla reddedildiğinden bu bende ve bölüme ilişkin yürürlüğün durdurulması taleplerinin REDDİNE,

29/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI. HÜKÜM

9/6/2021 tarihli ve 7327 sayılı İcra ve İflâs Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un;

A. 7. maddesiyle 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu'nun 308/c maddesinin dördüncü fıkrasının değiştirilen birinci cümlesinin "...ve 206 ncı madde kapsamında rehinli alacaklardan hemen sonra, diğer bütün alacaklardan önce ödenir;..." bölümünün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE,

B. 18. maddesiyle 13/10/1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun;

1. 90. maddesinin birinci fıkrasına eklenen ikinci cümlelerin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE,

2. 90. maddesine eklenen ikinci fıkranın 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince İPTALİNE,

C. 19. maddesiyle 2918 sayılı Kanun'un 92. maddesinin birinci fıkrasına eklenen (I) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE,

29/12/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Esas Sayısı : 2021/82

Karar Sayısı : 2022/167

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye

Selahaddin MENTEŞ

Üye

Basri BAĞCI

Üye

İrfan FİDAN

Üye

Kenan YAŞAR

Üye

Muhterem İNCE